

SZAKOLCZAY LAJOS

A nyugati magyar irodalom 1945 után

BÉLÁDI MIKLÓS-POMOGÁTS BÉLA-RÓNAY LÁSZLÓ
MONOGRÁFIÁJA

(*A határon túli magyar irodalom „intézményi” fogadtatása*) Miért van az, hogy a határon túli magyar irodalmat tárgyaló akadémiai összefoglalások (irodalomtörténeti munkák) sokkal rosszabbak – pontatlanabbak, alacsonyabb színvonalúak –, mint az e tárgyban készült egyéni művek? Ha Bori Imre jugoszláviai magyar, Kántor Lajos és Láng Gusztáv romániai magyar irodalomtörténete megfelelően tájékoztatott e sajátságos nemzetiségi irodalmak legfőbb mozgásairól, a lehető legpontosabban – noha kisebb viták itt is akadtak – mérte föl egy-egy írónak az egyetemes magyar irodalmon belüli szerepét, értékét, ebből nyugodtan következhetnék, hogy egy nagyobb *egységbe* bekerülve sem lesz gond az illető irodalmat tárgyaló elemzéseikkel. Csakhogy senki sem számolt komolyan az „intézményesítés” buktatóival: ami az eredeti művekben *egész* volt, az a kisebb-nagyobb – jó-rossz irányú – változtatásokkal (szempontváltozások, a kívánt terjedelemre való tömörítés stb.) teljesen *szétfolyt*, sőt a toldozgató módszer következtében, melyet az időhatárok kitolása tett szükségessé, használhatatlanná vált.

Az „őrülő malom” – az MTA Irodalomtudományi Intézete – másban is éreztette hatását, hiszen a külön-külön beküldött anyagok „központi kézbe” kerültek, amely a bibliográfia és a névmutató összeállításával megpróbálta a saját szempontjait érvényesíteni. Ez a „saját szempont” – főképp a szakértelem hiányosságai miatt! – elhibázott művet szült, amelyben úgy összezagylódott minden, hogy az 1982-ben megjelent *A határon túli magyar irodalom* (A magyar irodalom története 1945–1975 IV.) mindennek mondható, csak kézikönyvnek nem. Hihetünk-e annak a munkának, amely egy személynek tudja a Nobel-díjas Quasimodót és a nem éppen világhírű szabadkai Kvazimodo (Quasimodo) Braun Istvánt, amely a politikus Deák Ferencet névtestvérevel, a jugoszláviai magyar drámaíróval egygyé gyűrja, s Kovács György színész és Kovács György író közt nem tud különbséget tenni? Valamirevaló ügyszeretettel és szakértelemmel lehet-e az azonos nevű író, nyelvész, történész stb. (Nagy Pál, Péter László, Szabó Zoltán, Varga Imre, Varga József), akárcsak a rossz kártyás a lapokat, összekeverni? Megengedhető-e, hogy a losonci festőről, Szabó Gyuláról írott nekrológ bibliográfiai adatai a romániai Szabó Gyula prózaíró irodalomjegyzékét „erősítsék”, s az, hogy Brasnyó István könyvei átadassanak Bosnyák Istvánnak, a Burány Nándor regényéről szóló bírálatok Kopeczky Lászlónak, a Deák Tamás kötetéről írott kritika pedig Horváth Imrének? A „szaporodásról” nem is beszélve, hiszen Dénes Tibor nyugati magyar író saját nevének úgy kapott egy jugoszláviai testvért is, hogy az Új Látóhatárban beszámolt Bori Imre *Az avantgarde apostolai* című könyvéről. Veres Péter meg úgy lett még egy – tőle független – Veress Péter név tulajdonosa, hogy egy hajdani, rossz bibliográfiai adat emelkedett át ide szolgáló módon. Akkor még hol van a nem létező művek, csonka vagy rossz címek, hibás évszámok, érthetetlen mondatok serege – a toldozott-foldozott portrék aránytalanságai most ne is említessenek –, amely csak azért nem kavart botrányt (volt kritikus, aki országos napilapban a kézikönyv pontosságát hangsúlyozta!),

James P. Hall
Museum, Washington.

Feb. 2, 1888.